

Uit de kast en in de luiers?

Een geschiedenis van homoseksueel vaderschap in Vlaanderen

Robbe Himpe (1998) behaalde in 2021 een master in de Geschiedenis aan de KU Leuven. Zijn thesis, waarop dit artikel gebaseerd is, won vorig jaar de IHLIA-scriptieprijs. Momenteel volgt hij de masteropleiding Cultuurmanagement aan de Universiteit van Antwerpen.

Poster uitgegeven door het Roze Aktiefrent (RAF) in 1992

Bron: Fonds Suzan Daniel

“Ons ambt is dan ook van oordeel dat zo eiser het er niet voor over heeft, omwille van zijn kinderen zijn homofilie te verzaken, hem dan ook, in het belang van de kinderen, alle bezoekrecht dient geweigerd te worden.” Dit zijn de woorden van een Brugse rechter, die in 1981 een homoseksuele man het bezoekrecht over zijn kinderen ontzegde nadat hij, omwille van zijn seksualiteit, van zijn vrouw was gescheiden. Dit citaat illustreert hoe in deze periode over homoseksualiteit werd nagedacht: een perversie, die schadelijk (of besmettelijk) kon zijn voor kinderen. Toch werd België 25 jaar later één van de eerste landen ter wereld dat adoptie openstelde voor homomannen. Dit artikel gaat vanuit het perspectief van de Vlaamse halebibeweging en haar persbladen, dieper in op de oorzaken van deze opmerkelijke omwenteling.

Homovaderschap ontpopte zich in nog geen drie decennia tijd van een obscuur nicheprobleem naar het speerpunt van de Vlaamse halebibeweging. Dit artikel poogt die evolutie te verklaren. Hiervoor werden de tijdschriften en periodieken van verschillende activistische organisaties bestudeerd, lopende van 1980 tot 2006. Meer specifiek gaat het om de publicaties van de Federatie Werkgroep Homofilie (FWH), het

Roze Aktiefrent (RAF) en het Gespreks- en Onthaalcentrum (GOC). Het eerste en eveneens ook belangrijkste tijdschrift is dat van de FWH. Na verschillende naamsveranderingen bestaat de organisatie vandaag nog steeds, onder de naam çavaria. Doorheen de jaren – en namen – was de kern en functie van de organisatie steeds hetzelfde: een koepel vormen voor alle kleinere en regionale verenigingen, om zo effectiever politieke druk uit te oefenen. Het RAF was een kleinere, maar ook meer radicale organisatie met een uitgesproken links-socialistisch karakter. Terwijl de FWH zich door haar ambitie als koepelorgaan vaak diplomatischer moest opstellen, kon het RAF ongeremd haar opinies verkondigen. Het RAF is een interessante organisatie om in de context van homo-ouderschap te betrekken, omdat haar uitgesproken radicalisme gespiegeld kan worden aan de meer conformistische tendensen van de FWH. De derde periodiek die bestudeerd werd is dat van het GOC, een organisatie gevestigd in Antwerpen. Net als het RAF was het GOC het vaak oneens met het bestuur van de FWH. In 1982 distantieerde het GOC zich van de FWH, omdat de koepelorganisatie te links en te actiegericht zou zijn. In de jaren 1990 nam de ambitie toe om uit te groeien tot een rivaliserend koepelorgaan, wat vaak tot disputen leidde tussen beide organisaties.

Aan de hand van een *close reading* van deze bronnen onderzoekt dit artikel welke ideeën leefden in de Vlaamse holebi-beweging ten opzichte van homoseksueel vaderschap en hoe deze evolueerden doorheen de decennia. Elk tijdschrift had een sterk politiek-journalistiek luik, maar daarnaast ook *fluff pieces*, cartoons, kortverhalen, advertenties en in de vroegere jaren ook pornografie. Dit onderzoek berust voornamelijk op het eerstgenoemde politieke-journalistieke luik. Dit artikel hanteert de term “holebi”, om een bredere groepering van homoseksuele mannen én vrouwen, evenals biseksuelen van beide seksen, aan te duiden. De term geraakte weliswaar pas in de jaren 1990 ingeburgerd en dan enkel in Vlaanderen. Het begrip krijgt tegenwoordig kritiek, omdat het minder inclusief is dan andere termen zoals LHBT of queer. Aangezien de bronnen echter steeds en enkel over “holebi’s” spreken, wordt dezelfde terminologie gehanteerd. Veel informatie werd gehaald uit de werken van Paul Borghs. Niet alleen schreef hij enkele belangrijke historiografische werken over de Vlaamse holebibeweging, hij was tijdens de onderzochte periode ook lid van de FWH-redactie waardoor hij ook in het bronnencorpus terugkeert.

De focus van dit artikel ligt in de jaren 1990. Dit decennium was transformatief voor zowel de Vlaamse holebibeweging als voor maatschappelijke visies over homoseksualiteit. De jaren tachtig hadden voor beiden weinig goed gedaan: een verbrokkelde beweging, politieke verrechtsing en de aidscrisis bleken geen geschikte voedingsbodem voor politieke of sociale verandering.² Homoseksueel vaderschap was – zelfs in activistische kringen – een weinig besproken onderwerp. De holebibeweging was kleiner, maar ook radicaler dan vandaag. Thema’s als huwelijk en gezinstichting werden vaak beschouwd als conservatief en heteronormatief. Een “homoseksuele vader” werd bovendien anders gedefinieerd dan vandaag. Terwijl we deze term nu associëren met een homoman die bewust kinderen opvoedt (meestal met een mannelijke partner), was dit in de jaren tachtig nog niet het geval. Toen was een “homovader” iemand die tegen zijn seksualiteit was ingegaan, in een traditioneel huwelijk was getreden en met een vrouw kinderen had gekregen.

In de jaren 1980 werden echter wel de kiemen voor verandering gezaaid. Lesbische vrouwen begonnen, via donorinseminatie, wél aan gezinsvorming. Hierbij ervoeren ze grote obstakels. Slechts enkele klinieken waren bereid lesbische vrouwen te helpen en de positie van de meemoeder (de niet-biologische moeder) had geen wettelijke legitimiteit. Desalniettemin was, en is het voor hen gemakkelijker om kinderen te krijgen. Ze maakten komaf met het idee dat *same sex*-relaties per definitie kinderloos waren. Deze vrouwen toonden dat holebi-ouderschap wel degelijk mogelijk was, wat de baan geleidelijk aan ook vrijmaakte voor homoseksueel vaderschap.

Ook de aidscrisis had effecten op de toekomst van de holebibeweging en haar kijk op ouderschap. De gevolgen van de crisis toonden aan hoe benadeeld homokoppels waren in de Belgische wetgeving: partners van aidspatiënten hadden bijvoorbeeld weinig zeggenschap inzake erfenis of medische behandelingen. Hierdoor ontstond meer animo voor het bereiken van reële, juridische successen.³ Bovendien had de epide-

mie veel media-aandacht gekregen, waardoor homomannen en hun plaats in de samenleving meer dan ooit in de schijnwerpers stonden. De crisis had verschillende activistische groeperingen dichter bij elkaar gebracht. Deze nieuwe impuls tot samenwerking zou cruciaal blijken voor de toekomst van de Vlaamse holebibeweging. Het huwelijk en gezinsvorming werden in de jaren negentig eensklaps gekatapulteerd tot één van haar meest voorname strijdpunten.

De holebibeweging vindt haar tweede adem

Terwijl de holebibeweging in het vorige decennium gekenmerkt werd door versnippering en crisis, waren de jaren negentig een periode van eenmaking en bloei. Holebi-organisaties groeiden en diversifieerden. Hoewel de beweging hiervoor vaak een overwicht gaf aan de mannelijke zijde, werden nu veel meer vrouwelijke stemmen betrokken. Bovendien deed een nieuwe generatie van jonge holebi’s haar intrede. Seksuele vrijheid was niet langer het meest prangende strijdpunt: maatschappelijk (en wettelijke) discriminatie moesten nu aangepakt worden. Homoseksualiteit was volgens hen geen allesomvattende identiteit, maar slechts een toevallige karakteristiek. Fundamenteel verschilden ze niet van heteroseksuelen, alleen hun seksuele voorkeur was anders. Holebi’s moesten zich niet meer afzonderen van een samenleving die hen haatte, maar moesten juist de kans krijgen om er ten volste aan deel te nemen. De beweging evolueerde hierdoor (grotendeels) van een gedecentraliseerde gemeenschap met radicale afsplitsingen, naar een meer eengemaakte en conformistische beweging waarbinnen het probleem van huwelijk én ouderschap gemakkelijker gehoor zou vinden.⁴

De FWH had sinds haar oprichting in 1977 de ambitie een koepelorganisatie te vormen voor de Vlaamse holebibeweging. Pas twee decennia later leek de werkgroep deze ambitie waar te kunnen maken, toen ze uitgroeide tot dé spreekbuis van Vlaamse holebi’s en in 1990 een lobbygroep oprichtte.⁵ Een groeiend ledenaantal, afgenomen radicalisme en een effectiever koepelorgaan maakten dat de beweging met opmerkelijke focus haar politieke doelen kon nastreven. En inderdaad: hoogstaande politici en bekende Vlamingen zochten steeds meer toenadering tot de beweging. Het was niet langer een geïsoleerde omgeving die buiten de samenleving stond. Integendeel, steeds meer konden (of wilden) holebi’s aan de brede maatschappij deelnemen.

Homo-vaders op de voorgrond: waarom toen niet en nu wel?

Langzaamaan kregen homoseksuele vaders en wensvaders de aandacht, wat contrasteerde met de obscure positie die hen in de jaren tachtig werd toebedeeld. Hiervoor lijken drie verklaringen te bestaan. Ten eerste was de bloei van lesbisch moederschap cruciaal. Dit was een belangrijke drijfveer voor het meer conformistische gedachtegoed dat de beweging in de jaren negentig zou aannemen. Beter dan de mannen, konden zij tonen dat holebikoppels niet zo ‘anders’ hoefden te zijn. Ze hadden een cruciaal voordeel, een eeuwenoud symbool van elk succesvol huwelijk: kinderen. Sociologisch onderzoek spreekt vanaf de jaren negentig

over een ‘gaybyboom’, omdat lesbiennes in steeds grotere aantallen kinderen kregen door middel van donorinseminatie.⁶ De positie van de niet-biologische ouder, de meemoeder, werd hierdoor een dringende kwestie. De meemoeder had namelijk geen enkele wettelijke relatie tot het kind. Daarom was zij bijvoorbeeld sterk in het nadeel wanneer koppels uit elkaar gingen en over het voogdijschap beslist moest worden. Voor lesbische vrouwen was dit dan ook één van de belangrijkste drijfveren om te streven naar een partnerregeling en/of huwelijk. Dergelijke voorstellen die ouderschap excludeerden – geregistreerd partnerschap bijvoorbeeld – stootten vanuit deze hoek op veel kritiek. Onder holebi’s waren lesbische vrouwen de pioniers als het op ouderschap aankwam. Naargelang zij meer zichtbaar werden en politieke eisen stelden, leek de problematiek ook naar de mannelijke zijde van de beweging door te sijpelen. Ten tweede was het verdwijnen van pedofilie-activisme uit de beweging een belangrijke evolutie. In de meer radicale jaren tachtig stredden holebi’s nog vaak samen met pedofielen voor gelijke rechten en werden ze ook tegelijk aangevalen. In een context van eenmaking (en een groeiend aantal vrouwelijke leden) werd dit standpunt echter steeds meer naar de marges geduwd. De vrouwen in de beweging waren namelijk vrijwel unaniem in hun verwerping van pedoseksualiteit. Atthis, een lesbische activistengroep, weigerde bijvoorbeeld deel te nemen aan de Roze Zaterdag als er ook pedoactivisten zouden meelopen.⁷ Deze waren nooit populair geweest, maar ze hadden wel degelijk een stem in radicale kringen. Sporadisch probeerden ze de beweging warm te maken voor hun zaak, maar het mocht niet baten. Het Dutroux-schandaal in 1996 bleek de finale doodsklap: een strakke en duidelijke lijn werd getrokken tussen de voorvechters van homorechten en pedorechten. Dit betekende een cruciale stap voor homoseksueel vaderschap: de relatie tussen homo’s en kinderen werd langzamerhand geneutraliseerd. Door afstand te doen van zogeheten ‘pedorechten’ verloren tegenstanders van de beweging één van hun meest gebruikte argumenten. In 1998 omschreef een partijlid van het Vlaams Blok homoseksuelen bijvoorbeeld nog als “beroepspooiers, kinderlokken en pedofielen”.⁸ Het pseudo-Freudiaanse idee dat homoseksuele ouders een slechte invloed zouden hebben op fragiele kindergeesten, raakte nog verder in diskrediet. Hoewel het idee nog langer bleef kleven, zou het aanzienlijk makkelijker worden om homoseksueel vaderschap als een aanvaardbare gezinsvorm te propageren nu de beweging zich definitief van pedoactivisme had losgekoppeld.

Een laatste verklaring voor de groeiende bespreekbaarheid van homovaderschap in de beweging is de aanpak en de gevolgen van de aids crisis. De regering had een tweeledige strategie uitgewerkt om de ziekte te bestrijden: enerzijds propageerde men condoomgebruik, maar anderzijds werd ook opgeroepen om het aantal seksuele partners te verlagen. Met slogans als “Kies keurig, voor Aids jou kiest” werd de waarde van een vaste relatie benadrukt.⁹ In de beweging heerste verdeeldheid over dergelijke campagnes: zowel voorals tegenstemmen kregen het woord in hun publicaties. Een voorstander beargumenteerde bijvoorbeeld:

“Homo’s met een geweten en een hart vol liefde. Maar moet zich dat uiten door iedere (of bijna iedere) avond met een ander in bed te stappen, om te bewijzen (voor je eigen egoïstische IK) dat je het nog altijd kunt? [...] De jaren 60-70, de jaren van de nieuwe vrijheid met het wegvegen van alle vooroordelen, de jaren van seks om de seks, zijn voorbij. Na jaren van ‘vlinderen’ blijven velen ontredderd of zelfs ziek achter [...] Onder invloed van de Aids-dreiging valt een positieve wijziging in de relatie van partners en vrij-kultuur waar te nemen.”¹⁰

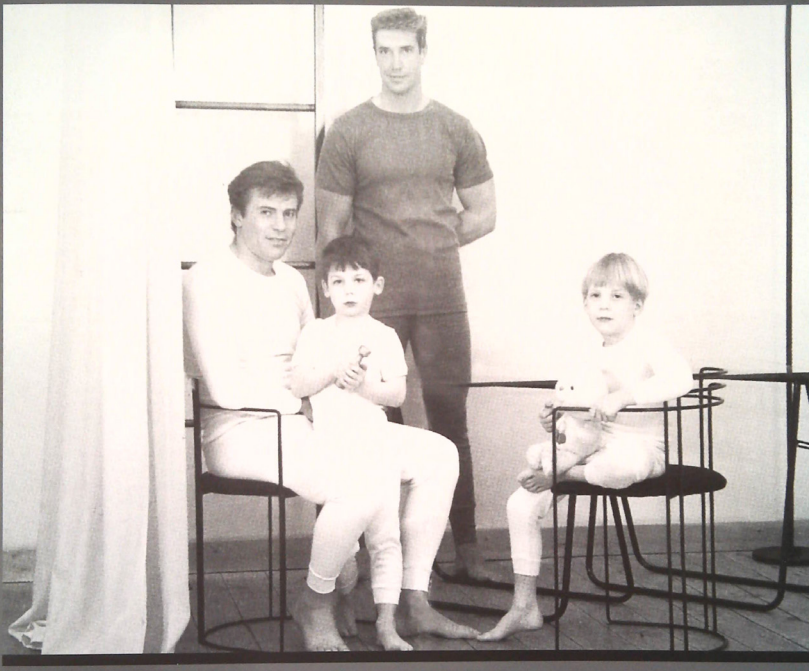
Tegelijkertijd moest het één-partner-argument heel wat kritiek incasseren. Oudere generaties zagen hierin een moraliserend motief: het was een poging om homoseksuelen te doen conformeren aan het heteronormatief huwelijkspatroon. Zo schreef één van hen het volgende: “Niemand heeft recht om, met Aids als stok achter de deur, een aftandse morele visie op te dringen. Dat er ook in de homopers stemmen opgaan in die richting is des te meer verontrustend.”¹¹ Toch leek het erop dat één-partnercampagnes een blijvende indruk hadden nagelaten op de homogemeenschap, zeker op de jongere generaties. In 1987 verscheen het volgende in het FWH-tijdschrift: “Het is een element dat onbewust de balans wel hoe langer hoe meer in de richting van de voorzichtig gesloten koppels doet overhellen.”¹² Hoe dan ook, het aantal besmettingen ging sterk achteruit in de jaren negentig en de epidemie leek, onder homoseksuelen tenminste, een minder acute fase in te gaan. Bovendien bestond er ondertussen veel meer wetenschappelijke kennis over de ziekte. Deze factoren maakten dat de angst verzwakte en de holebibeweging niet langer door deze kwestie gedomineerd werd.

De draai naar liberaal conformisme

De aids crisis mondde uit in een veldslag tussen pro- en anticonformisten binnen de beweging. In de loop van de jaren negentig barstte een nieuwe strijd los: deze keer omtrent huwelijk en gezin, waar er geen sprake van consensus was. Sterker nog, het debat woedde heviger dan ooit. Nog steeds hoopte een significant deel van de beweging op een “samenleving van vrije individuen” die niet langer was geordend volgens de patriarchale en heteronormatieve ketens van het gezin. Bovendien versterkte het succes van het extreem-rechtste Vlaams Blok in 1991 het idee van het huwelijk als een conservatief instrument om de homoseksuele identiteit uit te wissen. Sommige holebi’s wilden geen huwelijk maar een meer creatieve oplossing die hun eigenheid en hun anders-zijn zou beschermen. Daarom werden diverse alternatieven voor het huwelijk voorgesteld en onderzocht. Sommigen pleitten voor een samenlevingscontract, anderen wilden een partnerregeling, nog anderen riepen op tot de volledige afschaffing van het huwelijk.

Voor wie ouderschap een belangrijk strijdpunt achtte, leek de openstelling van het huwelijk echter de beste keuze. Een voorstander van het ‘homohuwelijk’ verdedigde haar positie als volgt:

“Voor vrouwen en lesbiennes (en ook voor homoseksuele mannen met een kinderwens) zijn dit de allergrootste

HOMO'S TROUWEN NIET

Menig homo heeft zich de voorbije weken allicht afgevraagd waarom hij zo nodig moet trouwen. De media stonden vol van berichten en reportages over wat ze gemakshalve het homohuwelijk noemen.

▲ Opiniestuk tegen het homohuwelijk, verschenen in de RAF-nieuwsbrief, 1995.
Bron: Fonds Suzan Daniel

◀ Informatierubriek gericht naar holebi-(wens)ouders, verschenen in ZiZo in 2000
Bron: Fonds Suzan Daniel

discriminaties, en waarbij bovendien aan het kind de rechten werden ontzegd die andere kinderen meestal wel hebben, nl. de juridische afstammingsband met TWEE ouders. Uit dit alles besluit ik maar één ding: laat ons stoppen met al die ingewikkelde nieuwe juridische constructies en gewoon ijveren voor de openstelling van het huwelijk voor homo's en lesbiennes.”¹³

Consensus liet ondanks, of juist dankzij de vele discussies op zich wachten. De FWH nam geen officieel standpunt in. Ouderschap werd in geen enkel van de voorstellen expliciet uitgesloten, maar de onenigheid over de invulling van het partnerstatuut maakte alleszins dat de juridische regeling van homoseksueel vaderschap op de lange baan werd geschoven. Bovendien droegen ook andere factoren bij tot het uitblijven van politieke vooruitgang: als compromis naar de christendemocraten toe spraken regeringspartijen af om na de invoering van de abortuswet geen andere ethische thema's op de agenda te plaatsen. Ondanks de groeiende efficiëntie van de beweging en verdere wetenschappelijke ontkrachting van de pseudo-Freudiaanse angsten over homo-ouderschap kwamen er pas doorbraken na de millenniumwisseling.¹⁴

Homovaders: een definitieverschuiving

De wending van de holebibeweging naar een conformistische ideologie en het beginnende politiek debat over homoseksuele gezinnen wezen op een verschuiving in de betekenis van 'homoseksueel vaderschap'. Zoals eerder gezegd, betekende dit in jaren tachtig nog een biologische vader die in een conventioneel huwelijk kinderen had verwekt. De groeiende aanvaarding van homoseksualiteit, maar ook

het dalende belang van het huwelijk in de samenleving, maakten deze situaties veel zeldzamer. In haar politieke activiteiten toonde de holebibeweging eveneens dat ze een nieuwe doelgroep wilden bekoren: 'bewuste' homoseksuele ouders en wensouders.

Er werd bovendien verlangend naar het buitenland gekeken. Vooral vanuit de Verenigde Staten kwamen hoopgevende getuigenissen: niet alleen van holebimoeders, maar ook van holebivaders. Onder de impuls van toegewijde ouderorganisaties had het thema zich al gevestigd als een hoeksteen van de Amerikaanse holebibeweging. Cruciaal was bovendien de rol van de kinderen uit deze gezinnen.

Daddies worden papa's

Naarmate de eerste generaties van holebikinderen opgroeiden, zouden sommigen van hen zich ook activistisch opstellen. Ze getuigden over hun opvoeding, die evenzeer 'normaal' en liefdevol was. Hun inmenging was doorslaggevend voor het ontkrachten van angsten, dat dergelijke kinderen zelf homoseksualiteit, of andere seksuele "perversies" zouden ontwikkelen. De jaren negentig zagen een bloei van Amerikaanse literatuur, waarin holebi's én hun kinderen het woord kregen. Dergelijke verhalen bereikten ook een Belgisch publiek, zoals een artikel in het FWH-tijdschrift getuigde: "Ook in de boekhandel merk je dat homo-lesbisch ouderschap in de lift zit. Vanuit Groot-Brittannië en de V.S. bereikt ons een nauwelijks te overziene stapel boeken met tips voor (toekomstige) holebi-ouders."¹⁵ Dit soort verhalen waren cruciaal voor het naar voren treden van ouderschap als een politiek thema: "Voor zowel homo's als lesbiennes is de aanwezigheid

10th Belgian Lesbian and Gay Pride

07/05/05 Brussels

It's a family affair

13.00 - 22.00: **Streetparty** Beurs/Bourse - Bd Anspachlaan - Lombard
 14.00: **Optocht/Cortège** Beurs/Bourse - Bd Anspachlaan
 16.30 - 19.45: **Pride Show: Natalia, Chantal Gaya, Danzel, Zaya, D'Geyrauld & Tanece, Miss Belgian Travestie 2005**
 Ancienne Belgique - Bd Anspachlaan 110
 21.00 - 6.00: **Pride Party Ancienne Belgique - 4 Rooms, 12 DJ's**
 DJ's Vaslow (Lesbian & Gay Pride Paris), Lady Jane, Mike (La Démence), Yves Ezone (Le You), Les Biches, Girly Mondays, Junior Cortez, Kris.Cat...

www.blgp.be

Poster voor de 2005-editie van Belgian Lesbian and Gay Pride, gezinsvorming vormde het centrale thema

Bron: Fonds Suzan Daniel

van positieve voorbeelden een belangrijke start in het proces van kiezen voor een kind.¹⁶

Rond de millenniumwissel brak een nieuwe fase aan in het ouderschapsdebat. In de loop van het voorgaande decennium had de Vlaamse holebibeweging verschillende transformaties ondergaan. Radicalisme werd ingeruild voor conformisme, en gezinnen waren niet langer de patriarchale zondebok van een homofobe samenleving. Meer nog, het idee van 'bewust' homoseksueel ouderschap deed haar intrede en de beweging ging steeds meer eisen dat holebi's ook het recht hadden om binnen een wettelijk kader gezinnen te stichten. Desalniettemin werden zulke pogingen consequent gedwarsboomd door de christendemocratische en (extreem-) rechtse partijen. In 1999 kwam echter een coalitie van links-liberale partijen aan de macht waardoor de christendemocraten voor het eerst sinds 1958 in de oppositie belanden.¹⁷

Deze nieuwe regering beloofde werk te maken van holebi-emancipatie. In 2003 werd het huwelijk opengesteld en drie jaar later volgde holebi-adoptie. Dit verliep echter niet vlekkeloos. Homo-ouderschap was in 2003 nog te controversieel om samen met het huwelijk te legaliseren. Deze twee aspecten werden daarom bewust van elkaar losgekoppeld. Uit zowel politieke, academische als religieuze hoek kwam er tegenstand. De Holebifederatie beschreef deze driejarige periode als "een thriller waarvan de afloop onbekend is". Protesten

tegen adoptie waren heviger en frequenter dan die tegen het huwelijk. Het was bovendien opvallend dat de mogelijkheid van homovaderschap consequent met meer argwaan bekeken werd dan die van lesbisch moederschap. In een extreem voorbeeld schreef een emeritus-hoogleraar neurologie van de KU Leuven het volgende aan de Belgische Senaat:

"Waar ligt bijvoorbeeld voor mannelijke homo's de grens tussen homoseksualiteit en pedofilie ten opzichte van groter wordende adoptiezones? [...] Hoe gaat men vermijden dat kinderen met een normale aangeboren 'heteroseksuele' geaardheid tot homoseksueel worden opgevoed door het voorbeeld van adoptiefouders en mogelijk door rechtstreekse 'inwijding'?"¹⁸

Uiteindelijk werd adoptie met één stem meerderheid in de Senaat goedgekeurd.¹⁹

Slot

Dit artikel trekt twee belangrijke conclusies. Ten eerste vond in de besproken decennia een herdefiniëring van 'homoseksueel vaderschap' plaats. Aanvankelijk werden hieronder mannen verstaan, die in eerdere heteroseksuele relaties kinderen hadden verwekt. In de radicale context van de jaren tachtig genoot deze groep mannen weinig aandacht. Ze werden gezien als tragische figuren, die pas later, of te laat hun homoseksualiteit hadden aanvaard. Hun belangen waren geen prioriteit voor de Vlaamse homobeweging en de meer radicaal-denkende leden van de gemeenschap leken zelfs op hen neer te kijken. Dit veranderde in de jaren negentig. Verschillende impulsen leidden ertoe dat de visie op homoseksueel vaderschap veranderde: lesbisch moederschap kende een enorme bloei, pedorechten verdwenen van het programma en de aids crisis gaf een sterke impuls in het voordeel van monogame relaties. De holebibeweging draaide zich naar het conformisme en daarmee leek de aversie voor het huwelijk en voor gezinsvorming weg te ebben. Homo-vaders werden steeds meer geherinterpreteerd als 'bewuste' homoseksuele ouders: mannen, voornamelijk koppels, die de beslissing maakten, of wilden maken om kinderen te krijgen. In een beweging die steeds meer de boodschap wilde uitdragen dat holebi's dezelfde noden en wensen hadden als hetero's, werden homo-vaders steeds meer gevierd.

Een tweede conclusie betreft ideeën over homoseksualiteit en vaderschap, wiens relatie vaak als problematisch werd ervaren. Van de rechtszaak in 1981 tot het adoptiedebat in 2006 werden angsten uitgedrukt over de mogelijk schadelijke invloed die homoseksuelen op kinderen zouden uitoefenen. Het zorgde ervoor dat homoseksuele vaders niet uit heteroseksuele huwelijken durfden te stappen uit angst om hun kinderen te verliezen, terwijl ditzelfde idee ook een grote invloed had op de politieke debatten over huwelijk en adoptie. Als een verbond tussen twee volwassenen kon het 'homohuwelijk' zowel op politiek als op maatschappelijk vlak op steeds meer steun rekenen, maar zodra er kinderen bij kwamen kijken, staken oude angsten de kop op. Bovendien was dit een *gegendered* probleem: (lesbische) vrouwen werden sneller en gemakke-

lijker geassocieerd met hun rol als moeder. Angsten omtrent holebi's en kinderen waren vooral gericht op mannen. Homomannen werden meer dan vrouwen geassocieerd met losbandigheid, promiscuïteit en seksuele roofzucht. Specifiek leidde dit tot een hardnekkige associatie tussen homoseksualiteit en pedofilie. Dit was ten dele te danken aan het feit dat de twee ook binnen de beweging vermengd werden in de jaren zestig en zeventig. Ook hierna bleef het stigma echter volharden. Hierdoor verliep de aanvaarding van lesbisch moederschap zowel sneller als gemakkelijker.

Tegelijkertijd was er ook een radicale strekking in de holebibeweging, die vooral in de jaren tachtig populair was. Ze verzette zich tegen de patriarchale en homofobe samenleving. Het gezin werd in deze ideologie gezien als één van de belangrijkste repressiemechanismen, waarmee holebi's onderdrukt werden. In het licht hiervan vonden holebi's die zelf een gezin wilden stichten vaak geen gehoor. Homoseksueel vaderschap werd dus bemoeilijkt door zowel stemmen buiten als binnen de beweging.

Deze conclusies blijven ook vandaag relevant als men kijkt naar de hedendaagse status van homoseksueel vaderschap in Vlaanderen, en België. Het blijft in veel opzichten een zeldzaam fenomeen. De weg naar ouderschap omvat voor homomannen namelijk nog steeds veel hindernissen. Adoptie is wettelijk toegestaan, maar is in de praktijk een zeer langdurig en moeizaam proces. Bovendien bevindt draagmoederschap zich in een juridisch vacuüm, waardoor deze vorm van ouderschap heel ongebruikelijk blijft in België. Zowel adoptie als draagmoederschap stoten bovendien op zware ethische dilemma's. Steeds meer wordt (buitenlandse) adoptie bekritiseerd als een (neo-)koloniale praktijk. Het gebrek aan een juridisch kader rond draagmoederschap in België, leidt dan weer tot het fenomeen van "babytoerisme". Beide wegen naar ouderschap vergen ook veel financiële middelen, wat de problematiek ook een klasse-dimensie lijkt te geven.

Bovendien zijn angsten over homo-ouderschap niet verdwenen. Nog steeds zijn er stemmen die ouderschap als een uitsluitend heteroseksuele zaak zien. In 2019 haalden uitspraken van Dominiek Sneppe, partijlid van Vlaams Belang, de pers. Ze had in een interview het volgende gesteld: "Maar wij hebben op zich niets tegen holebi's. De vraag is alleen of zij moeten kunnen trouwen en kinderen adopteren. Dat vind ik een brug te ver."²⁰ Vlaams Belang legde haar een persverbod op, maar ze behoudt, tot op vandaag haar zetel in de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Vandaag ijvert de Vlaamse LHBTI-beweging nog steeds voor het vergemakkelijken van het ouderschapsproces. Door het homovaderschap historisch te contextualiseren, hoopt dit artikel een beter begrip van deze problematiek te creëren. Deze tekst draagt de titel "Uit de kast en in de luiers", maar nader onderzoek heeft aangewezen dat homoseksuele (wens) vaders in het verleden – maar ook nog vandaag – zich vaak moesten afvragen: "Uit de kast of in de luiers?"

- 1 'Mag een homo geen vader zijn', *De Homokrant* 7:7 (1981) 4-10, aldaar 4.
- 2 P. Borghs, *Holebipioniers: een geschiedenis van de holebi- en transgenderbeweging in Vlaanderen* (Antwerpen 2015) 130.
- 3 P. Borghs, 'Van achterblijver tot koploper. Holebirechten in België onder paars(-groen) (1999-2007)', *Brood & Rozen* 13:3 (2008) 50.
- 4 Borghs, *Holebipioniers*, 228.
- 5 Borghs, 'Van achterblijver tot koploper', 53.
- 6 T. Claes, "'Moeder de vrouw is Homofiel". Lesbisch ouderschap in België in de jaren 80', *Historica* 43:3 (2020) 3-9; D.W. Rivers, *Radical Relations: Lesbian Mothers, Gay Fathers, and Their Children in the United States since World War II* (Chapel Hill 2013).
- 7 Borghs, *Holebipioniers*, 129.
- 8 Moelands, 'De leugens van het Vlaams Blok', *Uitkomst* 15:2 (1999) 10.
- 9 L. Meynen, "Zet 'm op": een historisch-pedagogisch onderzoek naar de evolutie van de AIDS-preventiecampagnes in Vlaanderen tussen 1980 en 2010 (Leuven 2014) 44.
- 10 Janssens, 'Kies keurig, voor Aids jou kiest', *Homo- en Lesbiennekrant* (1987).
- 11 Brys, 'Over het virus van de vaste partner', *De Janet* 13 (1987) 4-5.
- 12 Verhaegen, "Huize kindervreugd", *De Janet* (1989).
- 13 Van Hecke, "Kiezen voor later", *Zizo* 19 (1996) 8-9, aldaar 9.
- 14 P. Borghs en B. Eeckhout, 'LGB Rights in Belgium, 1999-2007: A Historical Survey of a Velvet Revolution', *International Journal of Law, Policy, and the Family* 24:1 (2010) 1-28.
- 15 Sergeant, 'Ouders van nu', *Zizo* 24 (1997) 10-11.
- 16 Sergeant, 'Ouders van nu', 10-11.
- 17 Borghs en Eeckhout, 'LGB Rights in Belgium', 1-28. B. Eeckhout en D. Paternotte, 'A Paradise for LGBT Rights? The Paradox of Belgium', *Journal of Homosexuality* 58:8 (2011) 1058-1084.
- 18 P. Borghs, 'Actie tegen het gezin?', *Zizo* 13:76 (2006) 26-29, aldaar 28-29.
- 19 Borghs, *Holebipioniers*, 303.
- 20 P. Cobbaert, 'Dominiek Sneppe (Vlaams Belang): "Holebi's die trouwen en kinderen krijgen, vind ik een brug te ver"', *De Krant van West Vlaanderen*, 20 mei 2019.